

Cuprins

Abrevieri	5
Argument	8
Reglementarea răspunderii delictuale pentru fapta altuia în textele noului Cod civil.....	10
Reglementările noului Cod civil cu privire la repararea prejudiciului în cazul răspunderii delictuale	37
Reglementarea fideiushiunii în textele noului Cod civil	60
Executarea contractului sub autoritatea principiului solidarismului contractual	79
Reglementarea clauzei penale în textele noului Cod civil	115
Concepția Codului civil (Legea nr. 287/2009, republicată) cu privire la structura răspunderii civile: dualitate sau unitate?	129
Unele exigențe ale solidarismului contractual în cazul nerealizării de către o parte contractantă a interesului celeilalte părți	146
Îmbogățirea fără justă cauză în reglementarea noului Cod civil	167
Plata nedatorată în reglementarea noului Cod civil.....	196
Excepția de neexecutare – remediu natural al neexecutării contractului în reglementarea noului Cod civil	215
Cesiunea sau preluarea contractuală directă cu titlu particular a datoriilor în dreptul civil român	243
Solidarismul contractual și obligațiile părților în cursul executării contractelor ...	268
Obligația de informare precontractuală – mijloc juridic de protecție a consimțământului la încheierea contractelor	299
Considerații generale cu privire la reforma dreptului obligațiilor în Codul civil francez.....	323
Conținutul principal al reformei dreptului comun al contractelor în Codul civil francez.....	340
Evoluții și mutații paradigmatică în hermeneutica obligațiilor civile de la Marea Unire până astăzi	407
Despre ordinea publică clasică și ordinea publică modernă	451
Răspunderea civilă pentru inconveniențele anormale de vecinătate.....	479

Despre deontologia negocierilor libere pentru formarea contractelor	498
Despre acțiunea în răspundere civilă delictuală reparatorie și hotărârea pronunțată de instanța de judecată competentă.....	531
Stingerea obligațiilor prin compensație în reglementarea noului Cod civil.....	552
Analiza teoriilor privind fundamentele etico-filosofice ale răspunderii civile	583

REGLEMENTAREA RĂSPUNDERII DELICTUALE PENTRU FAPTA ALTUIA ÎN TEXTELE NOULUI COD CIVIL

Articol publicat în Dreptul nr. 5/2011

I. Considerații generale privind răspunderea delictuală pentru fapta altuia în textele vechiului și noului Cod civil

1. *Reglementarea răspunderii delictuale pentru fapta altuia în vechiul Cod civil.* Codul civil român de la 1865, aflat încă în vigoare, reglementează răspunderea civilă delictuală în art. 998-1.003, consacrand regula potrivit căreia obligația de reparare a prejudiciului cauzat altuia revine direct și nemijlocit autorului faptei ilicite și prejudiciabile (art. 998-999). Fiecare persoană răspunde, și este firesc să răspundă, înainte de toate, numai pentru faptele sale. Așadar, este instituit principiul răspunderii civile pentru fapta proprie¹.

Realitățile sociale, experiența și trebuințele sociale în continuă evoluție au demonstrat însă că acest principiu nu trebuie să aibă și nici nu are caracter exclusiv. El se poate dovedi, în unele situații, insuficient pentru victima care urmărește și are dreptul de a obține repararea integrală a prejudiciului care i-a fost injust cauzat. Aceasta pentru faptul că uneori autorul prejudiciului este o persoană fără discernământ, o persoană incapabilă sau una care desfășoară anumite activități în favoarea și sub autoritatea altuia, având o solvabilitate discutabilă. În multe cazuri de acest fel, victima riscă să nu poată obține repararea integrală și promptă a prejudiciului suferit și repunerea sa în situația anterioară. Așa se face că pentru ocrotirea intereselor victimei, legislația civilă a instituit, pe lângă regula răspunderii pentru fapta proprie, și răspunderea civilă pentru fapta altuia în sarcina unor persoane². Multă vreme s-a considerat că o asemenea răspundere ar exista exclusiv în spațiul delictual. Numai că, de curând, având ca repere unele abordări și reglementări din dreptul comparat, în doctrina juridică, s-a formulat opinia potrivit căreia și în dreptul nostru, *de lege lata*, trebuie să fie recunoscută existența răspunderii civile pentru fapta altuia și în materie contractuală³.

¹ În legătură cu răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie, v.: M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*. Ed. Academiei, București, 1972, p. 222-247; C. Stătescu, *Fapta ilicită cauzatoare de prejudiciu ca izvor de obligații (Răspunderea civilă delictuală)*, în „Drept civil. Teoria generală a obligațiilor”, de C. Stătescu, C. Bîrsan, ed. a IX-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 144-215; L. Pop, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 198-237; I. Adam, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. All Beck, București, 2004, p. 252-316.

² Pentru o argumentare largă, v. C. Stătescu, *Răspunderea civilă delictuală pentru fapta altei persoane*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 5-8.

³ A se vedea: I. Deleanu, *Grupurile de contracte și principiul relativității efectelor contractului – răspunderea contractuală pentru fapta altuia*, în *Dreptul nr. 3/2002*, p. 15-17; I. Lulă, *Observații asupra-răspunderii pentru fapta altuia reglementată de art. 1.434 alin. (2) C. civ.*, în *Dreptul nr. 7/2001*, p. 68-78; L. Pop, *Răspunderea*

Aproape întreaga noastră doctrină juridică susține fără ezitare că răspunderea delictuală pentru fapta-altuia este reglementată de Codul civil de la 1865 doar în trei situații speciale, cu valoare de excepții. Este vorba de textele art. 1.000 alin. (2)-(5) C. civ. unde sunt instituite: răspunderea părinților pentru prejudiciile cauzate prin faptele ilicite săvârșite de copiii lor minori [art. 1.000 alin. (2) și (5)]; răspunderea comitentului pentru prejudiciile cauzate prin faptele ilicite ale propușilor săi [art. 1.000 alin. (3)]; răspunderea institutorilor și artizanilor pentru prejudiciile cauzate prin faptele ilicite săvârșite de elevii sau, după caz, ucenicii lor [art. 1.000 alin. (4) și (5)]. Aceste ipoteze speciale se apreciază că sunt de strictă interpretare și aplicare⁴. Ele au la bază existența unor raporturi în temeiul cărora persoana răspunzătoare exercită o autoritate asupra autorului faptei prejudiciabile, constând, după caz, în supravegherea, educarea, creșterea ori controlul activității acestuia. Raporturile dintre cele două persoane sunt întotdeauna de subordonare; autorul faptei prejudiciabile este subordonat, adică sub controlul persoanei chemate de lege să răspundă civil pentru faptele sale ilicite și prejudiciabile în dauna unui terț. În ce ne privește, într-un studiu relativ recent, spre deosebire de opinia cvasiunanimă din literatura noastră juridică, având ca repere soluțiile doctrinei și jurisprudenței franceze, apreciam că *de lege lata* ar trebui recunoscută existența unui principiu de răspundere civilă delictuală pentru fapta altuia, rezultat din interpretarea dispoziției art. 1.000 alin. (1) teza I C. civ.; domeniul de aplicare a acestui principiu am propus să fie circumscris la sfera persoanelor fizice și juridice care au obligația legală ori și-au asumat obligația de a organiza, îndruma și controla activitatea unei alte persoane a cărei stare fizică, psihică sau socială face necesară sau măcar justifică o supraveghere mai specială⁵. Propunerea noastră a avut un ecou pozitiv în unele lucrări publicate în ultima vreme⁶.

Ipotezele speciale de răspundere pentru fapta altuia prevăzute de art. 1.000 alin. (2)-(5) C. civ., din punctul de vedere al fundamentului lor teoretic, diferă unele de altele⁷. Astfel, în opinia cvasigenerală, răspunderea părinților pentru faptele ilicite și prejudiciabile ale copiilor minori, precum și răspunderea institutorilor și artizanilor (cadrelor didactice și meseriașilor) pentru faptele ilicite și prejudiciabile ale elevilor sau, după caz, ale ucenicilor minori se apreciază că sunt cazuri de răspundere

civilă contractuală pentru fapta altuia, în Dreptul nr. 11/2003, p. 66-75; I. Lulă, I. Sferdian, *Discuții cu privire la răspunderea contractuală pentru fapta altuia*, în Dreptul nr. 8/2005, p. 75-96; D. D. Ilinca, *Răspunderea contractuală pentru fapta unei ierte persoane*, în Studia Universitatis Babeș-Bolyai, seria Jurisprudentia nr. 1/2006, p. 139-159; L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile*, vol. II, *Contractul*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 694-707.

⁴ A se vedea: C. Stătescu, *op. cit.* (supra, nota 2), p. 8 și p. 11; M. Eliescu, *op. cit.*, p. 252-253.

⁵ A se vedea L. Pop, *Discuții de lege lata cu privire la recunoașterea existenței unui principiu de răspundere civilă delictuală pentru fapta altuia consacrat în Codul civil român*, în Dreptul nr. 8/2004, p. 55-73.

⁶ A se vedea: L. R. Boilă, *Răspunderea civilă delictuală obiectivă*. Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 336; *idem*, *Răspunderea civilă delictuală subiectivă*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 145-152.

⁷ A se vedea: M. Eliescu, *op. cit.*, p. 255-256 și p. 277; C. Stătescu, *op. cit.*, p. 19-20, 26-32, 101-102, 134-142; L. Pop, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*. Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 239-243, 257, 273-279.

subiectivă, fundamentate pe ideea de culpă prezumată a persoanelor chemate de lege să răspundă, adică a părinților, institutorilor și respectiv artizanilor; cu toate acestea, într-o opinie separată s-a susținut că *de lege lată* răspunderea părinților reglementată de art. 1.000 alin. (2) C. civ. este obiectivă, fără culpă, și se fundamentează pe ideea de garanție, care are ca suport riscul social ori solidaritatea familială dintre părinți și copii⁸. Referitor la răspunderea comitenților pentru faptele ilicite și prejudiciabile ale propușilor se apreciază că aceasta este o răspundere obiectivă, fundamentată pe ideea de garanție, având ca suport riscul de activitate⁹; nu este însă mai puțin adevărat că există și părerea că răspunderea comitenților este obiectiv-subiectivă, întemeiată pe un fundament mixt rezultat din grefarea ideii de garanție pe ideea unei culpe prezumate în sarcina comitentului¹⁰. De asemenea, atunci când am propus recunoașterea existenței răspunderii pentru fapta altuia, cu valoare de principiu consacrat în art. 1.000 alin. (1) prima teză C. civ. am afirmat că am fi în prezența unei răspunderi obiective al cărui fundament constă în aceeași idee sau obligație de garanție, care nu poate fi înlăturată decât prin proba existenței unei cauze străine: forța majoră, fapta victimei sau fapta unui terț¹¹; în același context susțineam că este necesar să se admită, chiar *de lege lata*, că și răspunderea părinților, precum și a institutorilor este tot obiectivă, fără culpă; în caz contrar, s-ar ajunge la o situație greu de înțeles și admis; astfel, atâta vreme cât la baza răspunderii părinților se află o culpă prezumată, ar fi inadmisibil să se rețină în sarcina altor persoane care au obligația de a supraveghea un minor, cum sunt alți membri ai familiei, tutorii, asistenții maternali etc., o răspundere obiectivă, fără culpă; în acest fel, situația celor care răspund pe temeiul principiului consacrat în art. 1000 alin. (1) teza I ar fi mai dificilă decât a părinților, aceștia din urmă putând, cel puțin teoretic, să înlătore prezumția relativă de culpă impusă în sarcina lor¹².

2. *Reglementările privind răspunderea delictuală pentru fapta altuia în textele noului Cod civil*¹³. Redactorii noului Cod civil nu au rămas insensibili la discuțiile, propunerile,

⁸ A se vedea: L. Pop, G. Hoffer, *Cu privire la fundamentarea răspunderii fără culpă a părinților pentru prejudiciile cauzate de copiii lor minori*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Jurisprudentia* nr. 1/1982, p. 45-49; L. Pop, *op. cit.*, p. 243.

⁹ A se vedea: M. Eliescu, *op. cit.*, p. 284-287; L. Pop, *op. cit.*, p. 276-279; I. Lulă, *Fundamentul răspunderii comitentului pentru fapta prepusului*, în „Contribuții la studiul răspunderii civile”, Ed. Cordial Lex, Cluj-Napoca, 1997, p. 124-134. S-a avansat și opinia conform căreia fundamentul răspunderii obiective a comitentului rezidă în ideea de garanție asociată cu riscul de activitate și cu ideea de echitate (v. E. Lipcanu, *Răspunderea comitentului pentru fapta prepusului*, Ed. Lumina Lex, București, 1999, p. 116-118).

¹⁰ A se vedea: C. Stătescu, *op. cit.*, p. 141-142; I. Deleanu, V. Mărgineanu, *Prezumțiile în drept*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1981, p. 206.

¹¹ A se vedea L. Pop, *Discuții de lege lata cu privire la recunoașterea existenței unui principiu de răspundere civilă delictuală pentru fapta altuia consacrat în Codul civil român*, în *Dreptul* nr. 8/2004, p. 72.

¹² *Ibidem*, p. 72-73.

¹³ Noul Cod civil a fost adoptat prin Legea nr. 287/2009 pe calea procedurii de asumare a răspunderii Guvernului României și apoi publicat în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009.

controversele și evoluțiile care au avut loc mai ales în ultimele 5-6 decenii în spațiul răspunderii civile delictuale pentru prejudiciile cauzate terților prin fapta ilicită a altuia. De asemenea, au avut în vedere și soluțiile doctrinale, jurisprudențiale și chiar legislative care au fost și sunt promovate în această materie și în alte state europene, pentru a răspunde prompt și eficace la trebuințele sociale. Așa se explică faptul că materia este esențial reorganizată în cuprinsul noilor reglementări. Răspunderii civile delictuale îi este consacrat aproape în exclusivitate – un întreg capitol (capitolul IV, titlul II, cartea a V-a, art. 1.349 și 1.351-1.395). Răspunderea pentru fapta altuia își are sediul în Secțiunea a 4-a, art. 1.372-1.374. Examinarea acestor texte permite ușor să se constate că sunt reglementate doar două cazuri sau ipoteze în care o persoană poate fi obligată să răspundă pentru un prejudiciu cauzat unui terț prin fapta ilicită a altuia sau altora. În art. 1.372 este instituit un principiu general de răspundere pentru prejudiciul cauzat altuia prin fapta ilicită săvârșită de un minor sau o persoană pusă sub interdicție, răspundere ce se angajează în sarcina aceluia care în temeiul legii, al unui contract ori al unei hotărâri judecătorești are obligația să-l supravegheze pe autorul faptei prejudiciabile. Al doilea caz este reglementat în art. 1.373 și constă în răspunderea comitenților pentru prejudiciile cauzate terților prin faptele ilicite ale propușilor. Și în sfârșit, art. 1.374 și ultimul din această secțiune stabilește regulile în funcție de care se rezolvă concursul între răspunderea diferitelor persoane pentru faptele altora, respectiv între răspunderea părinților și a altor persoane cărora le incumbă obligația de supraveghere a autorului prejudiciului, minor sau interzis judecătoresc, precum și între răspunderea acestora și cea a comitentului pentru fapta prepusului minor. Vom analiza cele două cazuri sau ipoteze de răspundere civilă delictuală pentru fapta altuia în ordinea în care sunt reglementate și fiecare cu specificul regimului său juridic.

II. Răspunderea persoanelor care au obligația de supraveghere a unui minor sau a unui interzis judecătoresc pentru prejudiciul cauzat terților prin fapta ilicită săvârșită de cel aflat sub acea supraveghere

3. *Reglementare.* Acest caz de răspundere delictuală pentru fapta ilicită și cauzatoare de prejudiciu este reglementat, cu valoare de principiu, în art. 1.372 NCC, text care este alcătuit din trei alineate. În primul alineat se stabilește sfera sau domeniul de aplicare, precum și condițiile speciale care trebuie să fie întrunite pentru angajarea acestei răspunderi. Astfel, textul dispune: „Cel care în temeiul legii, al unui contract ori al unei hotărâri judecătorești este obligat să supravegheze un minor sau o persoană pusă sub interdicție răspunde de prejudiciul cauzat altuia de către aceste din urmă persoane”. În aline. (2) se prevede: „Răspunderea subzistă chiar și în cazul când făptuitorul, fiind lipsit de discernământ, nu răspunde pentru fapta proprie”; din analiza textului rezultă că pentru angajarea răspunderii persoanei care are obligația de supraveghere nu este necesar să fie prezente toate condițiile răspunderii pentru fapta proprie a autorului faptei ilicite și prejudiciabile; mai exact, acesta nu este necesar să aibă discernământul prezumat ori dovedit al faptei sale. Și în sfârșit,

alineatul 3 al aceluiași articol stabilește limitativ, într-o exprimare generică, faptul că persoana obligată la supraveghere este exonerată de răspundere „numai dacă dovedește că nu a putut împiedica fapta prejudiciabilă”; această prevedere constituie, așa cum vom vedea, un reper foarte important pentru a decela fundamentul teoretic al angajării răspunderii în ipoteza pe care o analizăm.

4. *Sfera persoanelor pentru care se răspunde.* Fiind vorba de o ipoteză de răspundere pentru fapta altuia cu valoare de principiu este evident că sfera persoanelor pentru fapta cărora se poate angaja este mult mai largă decât cea prevăzută în vechiul Cod civil. Astfel, pe când, sub imperiul vechiului Cod civil, răspunderea se angaja și continuă să se angajeze numai pentru faptele copiilor minori care au locuința de drept la părinții lor [art. 1.000 alin. (2) C. civ.] și pentru faptele elevilor și ucenicilor minori [art. 1.000 alin. (4) C. civ.]¹⁴, art. 1.372 alin. (1) NCC dispune că se angajează pentru faptele ilicite și prejudiciabile ale copiilor minori, cât și pentru ale persoanelor puse sub interdicție judecătorească, indiferent de vârstă. Așadar, în ce-l privește pe autorul faptei ilicite și prejudiciabile, acesta trebuie ca la data săvârșirii acelei fapte să fi fost minor, adică să aibă vârsta sub 18 ani, ori să fie o persoană aflată sub interdicție judecătorească¹⁵. Această răspundere nu există în cazul în care autorul faptei prejudiciabile este o persoană majoră lipsită de discernământ și care nu este pusă sub interdicție judecătorească pentru alienație sau debilitate mintală.

5. *Persoanele chemate de lege să răspundă.* Din analiza aceluiași alin. (1) al art. 1.372 NCC rezultă că răspunderea pe care o prezentăm se angajează în sarcina tuturor persoanelor care au obligația prevăzută de lege, stabilită într-un contract ori printr-o hotărâre judecătorească de a supraveghea pe minorul sau, după caz, persoana pusă sub interdicție care a săvârșit fapta ilicită, cauzatoare de prejudicii în dauna unui terț. Urmează că, față de vechiul Cod civil care prevede expres și restrictiv că răspunderea se angajează numai în sarcina părinților, institutorilor și artizanilor (cadrelor didactice și meseriașilor), textul art. 1.372 alin. (1) NCC instituie răspunderea *oricărei persoane* care are obligația de a supraveghea pe minorul sau interzisul judecătoresc autor al faptei ilicite și prejudiciabile. Reglementarea are ca model dispozițiile art. 832 C. civ. german (BGB), în termenii cărora răspunderea revine oricărei persoane care în temeiul legii sau printr-un contract are obligația să exercite supravegherea asupra alteia care din cauza minorității sau stării psihice ori mentale este lipsită de discernământ și trebuie să fie supravegheată¹⁶.

¹⁴ Pentru detalii, v. C. Stătescu, *op. cit.*, p. 41-55 și p. 100-101.

¹⁵ Starea de minoritate și de persoană pusă sub interdicție nu se modifică esențial sub imperiul noului Cod civil față de reglementările actuale. Astfel, art. 38 alin. (2) NCC dispune: „Persoana (fizică – paranteza noastră – L.P.) devine majoră la împlinirea vârstei de 18 ani”. De asemenea, art. 164 NCC prevede că pot fi puși sub interdicție majorii și minorii care au vârsta între 14-18 ani în situația în care, din cauza alienației sau debilității mintale, nu au discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele lor.

¹⁶ În legătură cu răspunderea persoanelor care au obligația de supraveghere în baza art. 832 C. civ. german (BGB), v. Fr. Ferrand, *Droit privé allemand*, Dalloz, Paris, 1997, p. 400-402.

Obligația de supraveghere poate avea origine diferită, în sensul că este prevăzută de lege, asumată printr-un contract sau stabilită printr-o hotărâre judecătorească. Astfel, în ce privește obligația de supraveghere a minorilor, ca este prevăzută expres de lege, în primul rând, în sarcina părinților; în acest sens, art. 493 NCC dispune: „Părinții au dreptul și îndatorirea de supraveghere a copilului minor”. Este de menționat că această obligație a părinților rezultă și din economia reglementărilor în materia ocrotirii minorului, chiar fără a fi menționată explicit; astfel, art. 101 C. fam. prevede: „Părinții sunt datori să îngrijească de persoana copilului. Ei sunt obligați să crească copilul, îngrijind de sănătatea și dezvoltarea lui fizică, de educarea, învățătura și pregătirea profesională a acestuia...”. Așa cum s-a arătat, obligația părinților de creștere a copilului are un conținut larg, încât include în mod necesar și implicit și obligația de supraveghere¹⁷. De asemenea, obligația părinților de a îndruma și supraveghea copilul minor poate fi dedusă și din prevederile art. 32 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului¹⁸. Obligația în discuție incumbă fără deosebire părinților firești și, după caz, părinților adoptatori¹⁹.

Alte persoane cărora le revine obligația de supraveghere sunt: tutorii minorilor și tutorii interzișilor judecătorești; cadrele didactice din învățământul preuniversitar; meseriașii care instruiesc ucenici; persoanele cărora un copil minor le este dat în plasament prin hotărâre judecătorească; asistenții maternali; persoanele care în calitate de profesioniști își asumă misiunea de a instrui, reeduca, trata, recupera sau organiza timpul liber al minorilor și bolnavilor psihici aflați sub interdicție (cum sunt asociațiile sau fundațiile care înființează centre de reeducare și recuperare prin muncă a persoanelor cu handicap psihic, spitale private, clinici private psihiatrice, sanatorii, colonii de vacanță, creșe, orfelinate, pensuni etc.); unitățile sanitare publice în care se află internați bolnavii psihici puși sub interdicție; centrele de reeducare și unitățile penitenciare care au sub autoritatea lor infractori minori etc. Nu are nicio relevanță dacă obligația de supraveghere este legală, contractuală sau judiciară, gratuită sau cu titlu oneros, provizorie sau de lungă durată.

Sfera deosebit de largă a persoanelor pentru ale căror fapte se răspunde, care cuprinde pe toți minorii și pe toate persoanele puse sub interdicție judecătorească, precum și sfera persoanelor răspunzătoare pe temeiul art. 1.372 NCC sunt argumente de neînlăturat că textul legal în discuție *instituie un principiu general de răspundere pentru*

¹⁷ Pentru dezvoltări în ce privește dreptul și obligația părinților de a-i supraveghea pe copiii lor minori, v.: S. Ghimpu, S. Grossu, *Capacitatea și reprezentarea persoanelor fizice în dreptul R.P.R.*, Ed. Științifică, București, 1960, p. 110-111; E.A. Barasch, I. Nestor, S. Zilberstein, *Ocrotirea părintească*, în „Rudenția în dreptul Republicii Socialiste România”, de E.A. Barasch, A. Ionașcu, P. Anca, V. Economu, I. Nestor, I. Rucărcașu, S. Zilberstein, Ed. Academici, București, 1966, p. 129.

¹⁸ Publicată în M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004. Despre conținutul obligației de a îndruma și supraveghea copilul minor, v. E. Florian, *Dreptul familiei*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 380-381.

¹⁹ Adopția este reglementată prin Legea nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției, publicată în M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004, intrată în vigoare la 1 ianuarie 2005. Este completată cu Normele metodologice pentru punerea ei în aplicare aprobate prin H.G. nr. 1435/2004, publicată în M. Of. nr. 868 din 23 septembrie 2004. Adopția este reglementată și în noul Cod civil, cartea II, titlul III, cap. III, art. 451-482.

prejudiciile cauzate prin faptele ilicite săvârșite de persoanele prezumate de lege ca fiind lipsite de discernământ în plan delictual, precum și de minorii cu vârsta între 14-18 ani.

6. *Fundamentul răspunderii delictuale pentru faptele ilicite ale minorilor și interzițiilor judecătorești.* Pentru rezolvarea acestei probleme deosebit de importante atât teoretic, cât și practic este necesar să avem în vedere dispoziția art. 1.372 alin. (3) unde se prevede: „Cel obligat la supraveghere este exonerat de răspundere numai dacă dovedește că nu a putut împiedica fapta prejudiciabilă”. În cazul în care această prevedere nu ar exista în textul art. 1.372 s-ar putea susține cu argumente convingătoare că fundamentul răspunderii pe care o analizăm ar consta în culpa prezumată în sarcina persoanei răspunzătoare pentru neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligației de supraveghere a minorului sau interzisului judecătoresc, autor al faptei ilicite și prejudiciabile. De altfel, această fundamentare este proprie dreptului civil german în spațiul căruia se afirmă, fără excepție, că răspunderea se întemeiază pe culpa prezumată a persoanei căreia îi incumbă obligația de supraveghere; prezumția poate fi înlăturată dacă cel în cauză dovedește că și-a îndeplinit corect și scrupulos obligația de supraveghere²⁰. Deși redactorii textelor art. 1.372 NCC s-au inspirat din prevederile art. 832 C. civ. german (BGB), în ce ne privește, apreciem că atunci când au precizat că exonerarea de răspundere poate interveni numai dacă cel obligat la supraveghere „nu a putut împiedica fapta prejudiciabilă” au înțeles să ne sugereze faptul că această dispoziție trebuie interpretată în sensul că răspunderea la care ne referim *este una obiectivă, fără culpă*. Deși din modul de formulare a textului art. 1.372 alin. (3) ar rezulta, la prima vedere, că persoanele răspunzătoare sunt exonerate de răspundere numai dacă fac dovada unui fapt negativ, în realitate însă, în acest scop, este necesară o probă pozitivă, – în sensul că trebuie făcută dovada unei cauze străine care l-a pus pe cel chemat de lege să răspundă în situația de a nu putea împiedica fapta prejudiciabilă. Cauza străină constă evident în forța majoră, fapta victimei și fapta unei terțe persoane²¹. Așadar, în opinia noastră, înlăturarea răspunderii apare ca posibilitate ce operează numai pe terenul cauzalității; or, raportul de cauzalitate este o condiție obiectivă a răspunderii civile. Cauza străină care în concret a pus-o pe persoana răspunzătoare în situația de a nu putea împiedica fapta prejudiciabilă evident că trebuie examinată, pe de o parte, în raport cu autorul faptei aflat sub supraveghere și, pe de altă parte, în raport cu pârâtul, care este persoana chemată de lege să răspundă; în ambele ipoteze, cauza străină, indiferent de direcția din care intervine, va avea ca efect exonerarea de răspundere a persoanei virtual răspunzătoare.

Evident că exonerarea de răspundere va opera prin dovada cauzei străine doar în acele situații în care sunt întrunite toate celelalte condiții ale răspunderii. Bunăoară, fapta prejudiciabilă a minorului sau interzisului judecătoresc trebuie să fie ilicită; în

²⁰ A se vedea Fr. Ferrand, *op. cit.*, p. 401-402.

²¹ În legătură cu noțiunea de „cauză străină” și manifestările sale, v.: M. Eliescu, *op. cit.*, p. 200-221; L. Pop, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 367-380.

ipoteza în care este licită ori în măsura în care este licită, răspunderea persoanei obligate să-l supravegheze nu există în sarcina acesteia; așa de pildă, săvârșirea faptei în legitimă apărare, în stare de necesitate, în exercitarea normală a unui drept subiectiv, în îndeplinirea unei obligații legale ori în executarea unui ordin legal dat de o autoritate competentă o lipsește de caracter ilicit²².

Rezultă că exonerarea de răspundere nu depinde de existența sau inexistența vinovăției persoanei răspunzătoare. Vinovăția dovedită sau prezumată a acesteia nu este o condiție a răspunderii sale, după cum nevinovăția nu este o cauză exoneratoare de răspundere. Urmează că răspunderea pe care o analizăm este o răspundere de plin drept, fără culpă, obiectivă care nu poate fi înlăturată decât prin dovada cauzei străine²³: forța majoră, fapta victimei sau fapta unei terțe persoane. Fundamentul său obiectiv credem că trebuie căutat și aflat în ideea de garanție obiectivă care are ca suport riscul social ce incumbă persoanei răspunzătoare, pe care îl presupune existența și îndeplinirea obligației de supravegheare a minorilor și interzișilor judecătorești, persoane care datorită stării lor fizice și mentale trebuie să fie supravegheate, ceea ce înseamnă îndrumare, corijare și control.

Fundamentul de natură obiectivă al răspunderii în această ipoteză este un argument important și convingător că, în opinia noastră, suntem în prezența unei răspunderi principale, care nu are caracter subsidiar și nici accesoriu față de o eventuală angajare a răspunderii civile a autorului faptei ilicite și prejudiciabile²⁴.

²² Pentru reglementările referitoare la împrejurările care înlătură caracterul ilicit al faptei prejudiciabile, v. art. 1.353 și art. 1.360-1.364 NCC.

²³ În spațiul dreptului francez, în doctrina de specialitate din ultimele decenii și apoi în jurisprudență (în ultimii 10-20 de ani) s-a statuat că în toate cazurile de răspundere pentru fapta altuia, întemeiate pe raporturile de autoritate justificate de starea persoanei supravegheate sau controlate, răspunderea este de plin drept, adică obiectivă, putând fi înlăturată numai prin proba unei cauze străine. Selectiv, v.: G. Vincy, P. Jourdain, *Traité de droit civil*, sous la direction de J. Ghestin, *Les conditions de la responsabilité*, 3e édition, Librairie Generale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 2006, p. 999-1060; Fr. Terré, Ph. Simler, Yv. Lequette, *Droit civil. Les obligations*, Dalloz, Paris, 2005, p. 776-797; Ph. Brun, *Responsabilité civile extracontractuelle*, Litec, Paris, 2005, p. 87-99; Al. Benabent, *Droit civil. Les obligations*, Montchrestien, Paris, 2001, p. 373-374, 380-381; Y. Buffelan-Lanore, *Droit civil*, Deuxieme année, Daloz, Armand Colin, Paris, 2002, p. 473-475; V. Toulet, *Droit civil. Obligations. Responsabilité civile*. Paradigme, Paris, 2003-2004, p. 349-350; Ph. Malinvaud, *Droit civil. Les obligations*, Litec, Paris, 2003, p. 417-418, 420, 423; J. Flour, J.L. Aubert, E. Savaux, *Droit civil. Les obligations. 2. Le fait juridique*, Dalloz, Armand Colin, Paris, 2003, p. 187-188, 191-199, 201; Ph. Malaurie, L. éMagnan, *Les obligations*, Presses Universitaires de France, Paris, 2004, p. 853-863. Unii autori francezi apreciază că fundamentul obiectiv al răspunderii de plin drept este prezumția de răspundere (a se vedea Ph. Malinvaud, *op. cit.*, p. 423). Pentru jurisprudența franceză care a statuat că răspunderea este de plin drept, neputând fi înlăturată decât prin proba unei cauze străine (forța majoră sau fapta victimei), v.: L'arrêt de l'Assemblée plénière de la Cour de Cassation du 29 mars 1991 (Consorts Blicke), Recueil Dalloz, 1991, nr. 324, note Chr. Larroumet; Cass. civ. 2, 19 fevrier 1991 (l'arrêt Bertrand), Recueil Dalloz, 1997, nr. 265, note P. Jourdain.

²⁴ Este de reținut că și în condițiile reglementărilor din vechiul Cod civil [art. 1.000 alin. (2)-(5)], în doctrina juridică se susține că răspunderea pentru fapta altuia este fără excepție principală și autonomă în raport cu răspunderea autorului faptei ilicite și prejudiciabile (a se vedea I. Lulă, *Câteva observații asupra răspunderii civile delictuale pentru fapta altuia*, în „Contribuții la studiul răspunderii civile delictuale”, Ed. Cordial Lex, Cluj-Napoca, 1997, p. 90-92.

Răspunderea persoanelor care au obligația de supraveghere a minorilor și interzisilor judecătorești este întotdeauna obiectivă, iar eventuala răspundere a minorului sau interzisului judecătorec este subiectivă și se întemeiază pe vinovăția sa dovedită. Vinovăția sau nevinovăția autorului faptei prejudiciabile nu are însă nicio relevanță în ce privește angajarea răspunderii persoanei chemată de lege să răspundă pentru fapta respectivă. Așadar, răspunderea acestor persoane nu depinde de existența răspunderii autorului faptei prejudiciabile și nici nu este grefată pe aceasta.

7. *Condițiile existentei răspunderii.* Pentru a decela condițiile care trebuie să fie prezente în vederea angajării acestei răspunderi este necesară examinarea atentă a prevederilor-art. 1.372 alin. (1) și (2) NCC. Condițiile sunt de două feluri: generale și speciale. Astfel, trebuie să fie prezente trei dintre condițiile generale ale răspunderii civile: prejudiciul cauzat altuia, fapta ilicită a minorului sau interzisului judecătorec și raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu. Vinovăția sau culpa autorului faptei prejudiciabile nu este o condiție necesară existenței acestei răspunderi²⁵; este ceea ce rezultă din prevederea art. 1.372 alin. (2), care dispune că „Răspunderea subzistă chiar și în cazul când făptuitorul, fiind lipsit de discernământ, nu răspunde pentru fapta proprie”. Evident că în ipoteza în care victima îl cheamă în judecată, alături de persoana răspunzătoare, și pe autorul faptei ilicite și prejudiciabile, adică pe minorul sau interzisul în cauză, pentru admiterea acțiunii față sau și față de acesta, ea este ținută să-i dovedească vinovăția; în caz contrar, dacă toate celelalte condiții generale și speciale sunt prezente și dovedite, acțiunea va fi admisă doar împotriva persoanei răspunzătoare. *Urmează că autorul faptei ilicite și prejudiciabile va răspunde numai în condițiile răspunderii pentru fapta proprie* prevăzute de art. 1.357 și urm. NCC, iar *persoana răspunzătoare va răspunde în mod principal și autonom pentru fapta altuia, conform art. 1.372 NCC.* În cazul în care acțiunea se admite, deopotrivă, față de ambii părți, răspunderea lor este *solidară*, problemă tranșată legislativ în art. 1.382 NCC, unde se dispune: „Cei care răspund pentru o faptă prejudiciabilă sunt ținuți solidar la reparație față de cel prejudiciat”; rezultă că nu mai este necesar să se recurgă la categoria obligațiilor *in solidum* a căror existență în dreptul nostru și domeniul lor de aplicare vor fi, fără îndoială, puse în cauză și în viitor, admise de către unii și respinse cu hotărâre către alții²⁶.

Alături de aceste condiții cu valoare generală, răspunderea pentru fapta altuia pe care o prezentăm intervine, conform textului art. 1.372 alin. (1), numai dacă sunt întrunite încă două condiții speciale, care se grefează pe cele generale: minoritatea sau, după caz, statutul juridic de persoană pusă sub interdicție al autorului faptei ilicite și prejudiciabile; existența obligației de supraveghere a autorului faptei

²⁵ De altfel și în condițiile reglementărilor astăzi în vigoare, culpa copilului minor, elevului sau ucenicului minor nu este necesară pentru angajarea răspunderii părinților sau, după caz, a institutorilor și artizanilor (a se vedea: M. Eliescu, *op. cit.*, p. 268-269, 279-280; C. Stătescu, *op. cit., supra*, nota 2, p. 37-39, 102-103).

²⁶ Referitor la problema obligațiilor *in solidum*, v. L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile*, vol. I, *Regimul juridic general*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 192-204.